

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete 15 hp

Pojkar och flickor läser

En studie av elevers syn på fritidsläsning i årskurs 5

Författare: Mikael Johansson

Handledare: Sofia Ask

Examinator: Maria Lindgren

Termin: VT15

Ämne: Svenska

Nivå: Avancerad nivå

Kurskod: 4GN03E

Abstract

The aim of this study is to investigate attitudes to leisure-time reading among pupils in grade 5. A subsidiary aim is to examine whether there is a difference between how boys and girls relate to reading books. The method used in the study is questionnaires and a focus group interview. The result shows a clear difference between boys' and girls' reading habits in leisure time. The girls devote more time in general than the boys to leisure-time reading, but sports activities and the computer are two phenomena that the pupils choose in preference to reading. In the study one can see a link between reading literature relatively frequently in leisure time and having a positive attitude to reading in school, which applies to both sexes. The pupils who seldom or never read in their leisure time are also more negatively disposed to reading in school, which applies chiefly to the boys.

Nyckelord: fritidsläsning, pojkars och flickors läsvanor

English title:

Boys and girls reading. A study of pupils' views of leisure-time reading in grade 5

Keywords: leisure-time reading, boys' and girls' reading habits

Innehåll

1 Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställningar	3
2 Bakgrund och teoretisk utgångspunkt.....	3
2.1 Förändrade läsvanor i en digital värld.....	3
2.2 Undersökningar av elevers läsförståelse	4
2.3 Läsning i hemmiljön och på fritiden	6
2.4 Pojkar och flickors läsning.....	7
2.5 Teoretisk utgångspunkt.....	7
3 Metod och material	9
3.1 Material.....	9
3.1.1 Insamlingsmetod: urval och avgränsningar	9
3.1.2 Genomförande	9
3.1.3 Forskningsetiska ställningstaganden	10
3.1.4 Materialkritik.....	11
3.2 Analysmetod	11
3.1.2 Metodkritik	12
4 Resultat.....	13
4.1 Enkätundersökning	13
4.1.1 Att läsa på fritiden	13
4.1.2 Attityd till att läsa i skolan.....	14
4.1.3 Vad gör eleverna istället för att läsa?	14
4.1.4 Föräldrarnas läsvanor	15
4.1.5 Hur skaffar sig eleverna böcker?	15
4.1.6 Vad eller vem påverkar elevernas bokval?.....	16
4.2 Sammanfattning.....	17
4.3 Fokusgruppsintervjuer	17
4.3.1 Fritidsläsning	18
4.3.2 Läsning som aktivitet	18
4.3.3 Elevernas bokval	19
5 Diskussion	20
5.1 Praktiska implikationer	22
Referenser.....	24
Bilaga 1. Elevenkäter	II
Bilaga 2. Intervjufrågor.....	IV

1 Inledning

Barns och ungdomars läsning får många gånger stå tillbaka för andra intressen och aktiviteter. Att läsa böcker kräver tid och ansträngning, och för barn finns många andra saker som pockar på uppmärksamhet. Det kan exempelvis handla om olika fritidsaktiviteter, sociala medier på nätet, eller att titta på film och TV. I den senaste PIRLS-undersökningen (2011) som mäter elevers läsförmåga, läsvanor och attityder till läsning observeras också barns och ungdomars minskande intresse och motivation för att läsa. Resultatet visar att läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 generellt har försämrats sedan senaste mätningen 2006 (Skolverket, 2012). Ett bristande läsintresse kopplat till elevers problem att förstå den text de läser är signaler som ska tas på stort allvar. I dagens samhälle där kraven på kunskap ständigt ökar är detta en utveckling som måste brytas. I denna studie undersöks vilken inställning elever har till läsning på fritiden, och hur den inställningen skiljer sig mellan pojkar och flickor i mellanstadiet. Studien kommer också att beröra kopplingen mellan elevernas läsning i skolan och på fritiden.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna studie är att undersöka pojkars och flickors läsning i årskurs 5 utanför skolans kontext. I denna studie undersöks också deras inställning till läsning generellt. Studiens frågeställningar är följande:

- Vilken inställning har eleverna till att läsa litteratur på fritiden?
- Om läsning inte lockar eleverna, vad prioriteras istället?
- Vilka skillnader finns mellan pojkars och flickors attityd till läsning på fritiden?

2 Bakgrund och teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt presenteras studiens bakgrund och tidigare forskning som berör undersökningens frågeställningar.

2.1 Förändrade läsvanor i en digital värld

Litteraturens och läsningens roll idag är en helt annan i förhållande till vad den tidigare varit. Den kulturella scenen har genomgått en dramatisk förändring under senare delen

av 1900-talet. Det som främst konkurrerat om bokens uppmärksamhet är de elektroniska medierna, men läsningen har trots det totalt sett inte minskat (Kåreland 2013, Persson 2010, Skolverket 2010). Det handlar istället om att läsvanorna har förändrats, eftersom berättelser numera inte bara erbjuds i bokform utan också på Internet, TV eller genom datorspel. Kåreland menar att barn och ungdomar faktiskt är flitiga konsumenter av text och media, men att de i första hand inte konsumerar böcker. Istället tar Internet, spel och film stort utrymme i barnens medievanor (2013:73). Litteraturen fått alltså fått en mer undanträngd ställning, och även om svenska elever är i hög grad aktiva läsare är det främst inte böcker de läser, utan andra textbaserade digitala medier. Liberg, Wiksten & af Geijerstam (2010:91) konstaterar också att elever ofta konsumerar bloggar, e-post, Facebook och texter som förekommer inom ramen för tv- och datorspel. Rosén (2012:111–140) skriver att en starkt bidragande orsak till varför fritidsläsningen minskat de senaste två decennierna är datorns inträde. I början av 1990-talet var det relativt ovanligt att en dator fanns i hemmet, men idag har i princip alla elever tillgång till en dator i hemmiljön. Den nedåtgående spiralen gällande fritidsläsning och ett växande datoranvändande kan också knytas till svagare läsprestationer hos barn i 9–10-årsåldern (2012).

I en studie av ett antal gymnasieelevers fiktionsläsning i skolan och på fritiden konstaterar också Olin-Scheller (2008) att fritidsläsning inte är synonymt med läsning av litterära verk. Trots att Olin-Schellers studie utfördes på äldre ungdomar är ändå grundtankarna intressanta för min studie. Idag är barns och ungdomars fritidsläsning fylld av multimediala texter där gränserna mellan olika läsarter är komplicerade att dra. Ett tydligt exempel är berättelserna om Harry Potter. Elever läser och uppskattar boken, men berättelsen konsumeras även på andra plattformar, som exempelvis filmatiseringar av boken eller genom dataspel. Genom detta förfarande konstruerar barn och ungdomar lässtrategier som genererar en utvidgad upplevelse av boken (Olin-Scheller, 2008:78).

2.2 Undersökningar av elevers läsförståelse

Den senaste PIRLS-undersökningen (Progress in International Reading Literacy Study) från 2011 som mäter läsförmåga, läsvanor och attityder till läsning hos elever i årskurs 4 visar att läsförmågan hos svenska fjärdeklassare har försämrats sedan 2006 (Skolverket 2012). Svenska elever ligger dock över genomsnittet med jämförbara EU/OECD-länder. PIRLS hade i den senaste undersökningen 49 deltagande länder och fler än 310 000 deltagande elever. Studien utfördes genom att eleverna fick göra ett läsförståelseprov

med frågor till både sakprosatexter och skönlitterära texter. De fick likaså besvara en enkät rörande personlig bakgrund, uppfattning om sitt lärande och vilket engagemang och vilken motivation de hade till att läsa. De utvalda skolornas rektorer, lärare och elevernas föräldrar svarade även de på enkätfrågor. Rektorerna fick generella frågor rörande skolan och lärarna besvarade frågor om yrkessituation och lektionsinnehåll. Föräldrarnas frågor berörde bland annat bakgrund, fritidsintressen och hur deras inställning till läsning såg ut.

PIRLS-rapporten visar att läsförståelsen enbart har försvagats marginellt hos svenska elever. Flickor läser bättre än pojkar, men även deras resultat har blivit svagare. Förklaringen till att läsförståelsen generellt blivit sämre är dock främst inte en könsfråga. I likhet med PISA-undersökningen tenderar skillnaden istället mer att handla om klass och vilken socioekonomisk bakgrund eleven har. Vad som ryms inom begreppet socioekonomisk bakgrund varierar, men föräldrarnas utbildningsnivå används ofta som måttstock. Elever till välutbildade föräldrar med hög inkomst presterar bättre i jämförelse med elever som har föräldrar med låg inkomst, och de som kommer från välutbildade hem har också en mer positiv inställning till läsning. Drygt hälften av föräldrarna uppger att de tycker om att läsa, och deras barn når också ett högre resultat på läsprovet (Skolverket, 2012).

Det är mot denna bakgrund oroande att barns och ungdomars fritidsläsning visar en nedåtgående trend. I den senaste PIRLS-undersökningen där svenska 10-åringars läsvanor mättes har andelen dagligläsare i årskurs 3 och 4 stadigt minskat sedan början av 1990-talet. För 20 år sedan ansåg närmare hälften av eleverna sig vara dagligläsare, men i början av 2010-talet har den siffran sjunkit till ungefär 35 procent. Detta är inget som specifikt ska kopplas till att enbart gälla skönlitteratur, utan barn och ungdomar väljer också bort serietidningar, faktaböcker och dagstidningar till förmån för andra medier (Skolverket, 2012). I PISA-undersökningen från 2012 omtalas alltså att elevers läsvanor har förändrats och hittat andra arenor. Numera har en betydande del av 15-åringarna flyttat läsandet till Internet, och istället för att läsa böcker väljer de att ägna tiden åt sociala medier, läsa e-post och bloggar på Internet (Skolverket, 2013).

PISA-undersökningen (Programme for International Assessment) är ännu ett mätinstrument för utvärdering av kvalitet, likvärdighet och effektivitet inom skolor ur ett internationellt perspektiv. De ämnen som undersöks är naturvetenskap, matematik och läsförståelse, och syftet är att mäta OECD-ländernas utbildningssystem och för att studera hur väl förberedda inför framtiden 15-åriga elever är. I PISA-undersökningen

från 2012 framgår att all form av fritidsläsning sedan 2000 har minskat hos svenska 15-åringar. Enbart en tredjedel av landets 15-åringar läser på fritiden, och av denna tredjedel uppger 45 procent av flickorna och 20 procent av pojkarna att de läser flera gånger i veckan eller flera gånger i månaden. Flickorna låg på en liknande nivå som år 2000, medan pojkarnas läsning visade en tydlig nedgång (Skolverket, 2013).

I den senaste PISA-undersökningen från 2015 där 72 länder deltog finns dock ett litet trendbrott i jämförelse med undersökningen från 2012 där svenska elever låg under OECD-genomsnittet. Tre år senare har de placerat sig precis över genomsnittet. Den måttliga uppgången innebär utifrån ett historiskt perspektiv ändå en låg nivå sedan mätningarna påbörjades vid millennieskiftet. Flickor presterar generellt på en högre genomsnittlig nivå än pojkar, även om skillnaden har avtagit något sedan 2012. Förklaringar till det förbättrade resultatet kan vara att provmotivationen möjligen har ökat, eftersom provet nu genomfördes digitalt på en dator och inte för hand. Det betyder lite förenklat att eleverna ansträngde sig mer än vid förra provtillfället (Skolverket, 2016).

2.3 Läsning i hemmiljön och på fritiden

Hemmiljöns betydelse är en viktig faktor för att barns läsning ska stimuleras, och de behöver i ett tidigt stadium komma i kontakt med berättandet och berättelser. Idag hör föräldrar på barnavårdscentralen, på föräldramöten, på förskola och skola att de ska läsa högt för sina barn för att barnets språkutveckling ska främjas. Kåreland (2005) skriver att statistik ändå visar att läsandet för barnen minskar. Alla barn möter inte litteratur i hemmet, och hon konstaterar vidare att det finns tydliga klasskillnader eftersom barn i högutbildade familjer och hög social ställning har högre tillgång till litteratur i jämförelse med barn till föräldrar med låg utbildningsnivå (Kåreland, 2013). Tillgång till litteratur i detta avseende innebär att föräldrarna har en bred syn på kultur, och att böcker är vanligt förekommande i hemmiljön. Barn i högutbildade hemmiljöer är också mer språkligt stimulerade i förhållande till barn med lågutbildade vårdnadshavare (Kåreland, 2013:112–113). I ett internationellt perspektiv utmärker dock svenska familjer sig positivt genom att de läser mer för sina barn än vad föräldrar gör i andra länder, och tillgång till böcker är generellt sett mycket god i svenska hem. Liberg et. al. (2010) betonar att de flesta föräldrar faktiskt läser böcker för sina barn i förskoleåldern och därigenom bidrar till en positiv attityd till läsning (2010:90). Föräldrarnas läsvanor

är alltså viktiga i sammanhanget (Kåreland, 2015:112–113); om föräldrarna läser kan barnen också bli intresserade av vad som döljer sig mellan bokens pärmar.

Ulla Johansson-Smaragdi och Annelis Jönsson (2002) har undersökt 11–12-åringars och 14–15-åringars läs- och medievanor på fritiden och de har jämfört siffror för åren 1976, 1980, 1989, 1994 och 1998. Det som ska beaktas är att deras forskning idag kan anses vara en aning ålderstigen, men resultatet visar emellertid att oavsett elevernas ålder läser flickor mer än pojkar. De fastslår också att könsskillnaderna verkar vara väl cementerade över tid. (Johansson-Smaragdi & Jönsson, 2002).

Forskare ser med oro på hur läsförmågan har försämrats och att eleverna inte läser på fritiden (jfr Liberg et. al. 2010). Att fritidsläsning inte är vanligt hos barn och ungdomar har flera förklaringar. Efter en skoldag är det andra aktiviteter som lockar och går före, särskilt datorspel och aktiviteter på Internet (2010:91). Detta kan vara en bidragande orsak till att svenska elever i exempelvis PIRLS- och PISA-undersökningar halkar efter i förhållande till elever i andra jämförbara länder när det gäller läsförståelse. Trots att senaste resultatet i PISA visade en förbättring är trenden ändå oroande när det gäller barns och ungdomars minskande fritidsläsning (Skolverket, 2016).

2.4 Pojkar och flickors läsning

Enligt resultaten i undersökningarna PISA och PIRLS läser pojkar generellt sämre och mer ogärna än vad flickor gör (Skolverket, 2012). Molloy (2007) nämner varierande förklaringar till detta. Det kan i vissa kontexter uppfattas som omanligt att läsa och genom direkt ta avstånd från att läsa framhäver pojkarna sin maskulinitet (2007:8). Molloy menar även att pojkars läsvanor i skolans läskultur betraktas enbart som ett pojkproblem, eftersom pojkarnas inställning till att läsa litteratur är negativ. I många fall handlar det om att eleven har lässvårigheter, är omotiverad eller inte ser någon mening med att läsa. En tydlig bild visar att barn som kommer från hem där läsning inte är frekvent förekommande ofta lämnar grundskolan utan att ha blivit läsare. Detta fenomen ska inte primärt betraktas som ett pojk- eller flickproblem, utan istället är den socioekonomiska situationen och vilken läskultur som finns i hemmiljön bidragande orsaker (Molloy, 2007:10, Stensson 2006:13).

2.5 Teoretisk utgångspunkt

Denna studie tar sin utgångspunkt i ett fenomenologiskt perspektiv. Omkring 1900-talets inledning ger Edmund Husserls idéer upphov till den moderna fenomenologin som praktiseras idag (Egidius, 1986:55). Hans tidiga syn på fenomenologins framtid var

att samtliga vetenskaper kunde och skulle omorganiseras i enlighet med fenomenologiska principer (Ihde, 2001:131). Den mest grundläggande strävan bakom Husserls fenomenologiska idéer var att förklara och redogöra, vilket kan tolkas som att något kan komma att framträda för medvetandet som en positivitet eller objektivitet (Ihde, 2001:7). Huvudmotivet var att gå ”till sakerna själva” och studera det som är givet utan att tyngas av vanliga filosofiska teorier (Ihde, 2001:19).

Fenomenologi betyder kunskap om fenomen och är en teori och metod inom det filosofiska spektrumet. I ett bredare sammanhang är fenomenologin också en väsentligt ny vetenskap (Husserl, 2004). Fenomenologins funktion är att utforska fenomenets grundläggande drag och leta efter strukturer hos de ting som studeras (Ihde, 2001:35). Detta görs genom en välavvägd uppsättning av konstrollerinstrument och metoder (Ihde, 2001:12).

Fenomenologin betonar subjektivitet, beskrivning och tolkning. I många avseenden associeras teorin med den humanistiska forskningen som använder kvalitativa metoder och som lägger betydande vikt vid individers uppfattning och personliga erfarenheter (Denscombe, 2009:109–110). Den som undersöker försöker skildra relevanta erfarenheter på ett sådant sätt som är så troget originalet som möjligt. Forskaren är tvungen att distansera sig från sina egna uppfattningar och istället ifrågasätta dem för att se om de skymmer bilden av det som undersöks (Denscombe, 2009:114).

Ett viktigt begrepp inom fenomenologin är *livsvärldar*, och med det avses individers olika vardagliga världar som de tänker, agerar och verkar i (Allwood, 2010:82). Förståelse för dessa är en av den fenomenologiska forskningens utgångspunkter. Fenomenologin är också karaktäriserad av ett speciellt intresse för den sociala tillvarons grundläggande villkor. Forskningen kretsar med nödvändighet kring människor och deras liv. Intresset riktas speciellt mot hur miljön och det sociala livet är konstruerade för dem som medverkar (Denscombe, 2009:112).

Ett vanligt missförstånd inom fenomenologin är när begreppet ”beskrivning” framhävs. Många är nämligen av åsikten att fenomenologisk metod skulle bestå i att beskriva fenomen utan att organisera eller analysera den kunskap som erhålls. Husserl men också hans föregångare menade att undersökningarna måste innehålla beskrivningar av vad som uppfattas och hur individen uppfattar det. Medvetandeakterna innehåller nämligen bland annat budskap, tolkningar, insikter och förklaringar (Egidius, 1986:64–65).

3 Metod och material

I detta avsnitt presenteras studiens metod och material.

3.1 Material

Materialet består av enkäter där 16 elever har svarat på sammanlagt tio frågor som berör deras syn på läsning i skolan och på fritiden. Frågorna i enkäten hade flera svarsalternativ och frågor av öppen karaktär (bilaga 1). Materialet innehåller också en fokusgruppsintervju med sex elever, och i denna intervju fördjupades frågorna från enkätmaterialen.

3.1.1 Insamlingsmetod: urval och avgränsningar

I undersökningen deltog en klass i årskurs 5 åtta var pojkar och åtta var flickor. Den urvalsmetod som använts har varit av systematisk karaktär. Det huvudsakliga skälet till val av årskurs är att eleverna i princip är i samma ålder som de som deltog i PIRLS-undersökningen. Till fokusgruppsintervjun valdes sex elever ut av deras svensklärare, och kriteriet var att gruppen skulle ha en variation gällande intresse för och inställning till läsning för att få olika infallsvinklar till frågorna och dynamik i intervjun.

De avgränsningar som gjorts är att studien enbart koncentrerat sig till elever som går på mellanstadiet, samt bortser från andra bakgrundsfaktorer än kön. Undersökningen ägde rum i ett mindre samhälle i södra Sverige som bäst kan beskrivas som ett medelklassområde där egna hem är dominerande. Den aktuella skolan är en F-9 skola.

3.1.2 Genomförande

Vid genomförandet av enkätundersökningen gav jag eleverna instruktioner om hur frågorna skulle besvaras. Eftersom jag inte ville riskera att leda eleverna i en viss riktning och därigenom påverka deras svar betonade jag att eventuella frågor efter mina instruktioner inte skulle besvaras. Genom att inta detta förhållningssätt ville jag minimera risken att svaren kunde styras utifrån exempelvis mina förväntningar. Anledningen till beslutet var att jag tidigare haft en relation till klassen och att en beroendeställning därför kunde föreligga. Vidare påpekade jag att det var frivilligt att besvara enkäten och att eleverna när som helst kunde avbryta sitt deltagande. Enkäten tog ungefär 15 minuter för eleverna att genomföra.

Fokusgruppsintervjun genomfördes efter att eleverna avslutat skoldagen på eftermiddagen. Platsen för intervjun var en bekant miljö för eleverna, och eftersom jag

ville att eleverna skulle känna sig bekväma och avslappnade användes ett mindre grupprum i anslutning till klassrummet. När samtliga elever samlats hälsade jag dem först välkomna för att sedan ge information om riktlinjerna för deras medverkan. Eleverna informerades om att de när som helst kunde avbryta intervjun utan att behöva ge en förklaring till varför, och ingen utomstående skulle heller få veta deras identitet eller vad de uppger i intervjun. Vidare frågade jag om eleverna var bekväma med att intervjun spelades in, vilket samtliga uppgav att de var. Min intention var att inte gå för fort fram eftersom en risk då kunde föreligga att intressanta och givande detaljer oavsiktligt kunde negligeras. Det var dock relativt sent på dagen och eleverna verkade överlag lite trötta, och därför eftersträvade jag att inte heller dra ut på intervjun. När jag ställde frågor var jag noga med att alla skulle få talutrymme så att inte mer verbala elever skulle dominera samtalet. I slutet av intervjun frågade jag om någon ville tillägga något som jag eventuellt förbisett och som kunde vara relevant. Ingen av eleverna hade dock något ytterligare att säga.

3.1.3 Forskningsetiska ställningstaganden

I en undersökning är det betydelsefullt att ta hänsyn till olika etiska aspekter, speciellt när omyndiga barn involveras. Vårdnadshavarna i min undersökning blev informerade genom en blankett (bilaga 2) där de fick ge sitt medgivande till att deras barn skulle få delta. I informationen betonade jag att eleverna garanterades full anonymitet och att inga uppgifter skulle lämnas ut till obehöriga.

Det finns inom forskningen fyra huvudkrav som ställs på den som utför studien. Vetenskapsrådet (2011) fastslår att den som utför studien ska förhålla sig till informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som är insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamålet. Samtyckekravet betyder att deltagaren själv äger rätten att bestämma sin egen medverkan i undersökningen och konfidentialitetskravet innebär att den som utför studien ska garantera största möjliga diskretion om deltagarna. Uppgifter om deltagarna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.

Med dessa krav i beaktande blev först elevernas vårdnadshavare informerade genom en blankett (bilaga 2) eftersom deras medgivande var nödvändigt eftersom undersökningen innefattade minderåriga barn. I blanketten presenterades undersökningens syfte och att deras barn garanterades anonymitet. Vid eventuella frågor fanns också kontaktuppgifter till mig. I resultatdelen kommer eleverna enbart att

benämnas med fingerade namn där flickorna börjar på bokstaven F och pojkarna börjar på bokstaven P. Det kommer inte heller framgå vilken skola eleverna går på.

3.1.4 Materialkritik

Materialet består, som beskrivits ovan, av enkäter och en fokusgruppsintervju. Svagheten i att använda enkäter är att svaren är knutna till specifika svarsalternativ, och följdfrågor som eventuellt kan vara relevanta går förlorade. En kritisk aspekt med att använda transkribering som metod är att gester och mimik hos den som blir intervjuad går förlorad som annars hade kunnat säga någonting om ett specifikt svar (Trost, 2010:75). Fördelarna med skriftspråklig bastranskription är att man får en helhetsbild av materialet och möjlighet att återge exakta citat. Mot bakgrunden att fördelarna uppvägs nackdelarna användes bastranskribering i sammanställningen av fokusgruppsintervjun.

3.2 Analysmetod

I denna studie användes både en kvantitativ och kvalitativ analysmetod i bearbetningen av det insamlade materialet. I analysarbetet med enkätmaterialet sammanställdes frågornas olika svarsalternativ kvantitativt genom att jag noterade hur många svar varje alternativ fick. Därefter gjordes tabeller till varje fråga där svaren redovisas grafiskt i tabellform.

En kvantitativ metod kännetecknas av att den som undersöker en speciell fråga letar efter generaliseringar. Undersökaren ackumulerar data för att upptäcka om ett speciellt mönster uppenbaras i det insamlade materialet som sedan kan generaliseras. I denna undersökning har den kvantitativa metoden bestått av enkäter med frågor av öppen och sluten karaktär. Denscombe (2009) skriver att använda enkäter är till stor fördel i insamlingen av information från ett brett urval. Ett typiskt kännetecken för enkäter är att de omfattas av skrivna frågor med fasta svarsalternativ. Trost (2010:2) menar att med ett kvantitativt angreppssätt görs en analys av relationer mellan variabler och inte mellan människor. (Trost, 2010:39).

Den kvalitativa metoden användes i fokusgruppsintervjun. En kvalitativ metod riktar fokus mot den som blir intervjuad och vad personen anser om en specifik företeelse. Kvalitativa intervjuer kännetecknas av att intervjuaren ställer frågor av olika slag som sammantaget kan ge svar på de forskningsfrågor som undersöks. Genom intervjufrågorna får intervjuaren också möjlighet till komplexa och innehållsrika svar, som i efterarbetet kategoriseras i förhållande till frågeställningarna eller i olika teman (Trost, 2010:25).

Denscombe (2009:398–399) förklarar att det i efterarbetet och i analysen av en kvalitativ intervju finns fler än en rimlig tolkning. Detta förklaras med att analysen bygger på den enskilda forskarens tolkningskicklighet. Denna metod har acceptans för att olika forskare oberoende av varandra kan dra delvis olika slutsatser.

I analysen av min fokusgruppsintervju genomfördes inledningsvis en skriftspråklig bastranskribering av materialet. Det betyder att jag undersöker *vad* som sägs, och inte *hur* det sägs. Bastranskriptionen innebär också en skriftspråksanpassning av det talade materialet. Därefter närlästes texten och relevanta partier färgkodades för att markera realiseringar av kategorier i fokusgruppsintervjun. Till grund för resultatet ligger min tolkning av den transkriberade texten och jag har eftersträvat transparens genom att presentera många citat så att det blir tydligt vad jag baserar mina tolkningar på (jfr Norrby, 2014).

Resultatet av min studie kan inte anses vara representativt eller generaliserbart. För att en sådan bedömning ska kunna göras är urvalet i för hög grad begränsat. Resultatet kan dock ge en indikation på hur barns fritidsläsning kan förstås vid ett visst tillfälle i en viss grupp.

3.1.2 Metodkritik

Den kritik som riktas mot kvalitativ metod är att den insamlade data som bearbetas kan vara mindre representativ för helheten. Proceduren gör att det blir vanskeligare att fastställa vilken giltighet den detaljerade djupstudien av relativt få elever har, samt att dra allmänna slutsatser. Med en kvalitativ analys finns även en risk att innebörden lyfts ur sitt sammanhang. Det innebär att när texten kodas och kategoriseras finns en fara i att orden lyfts ur sin kontext. Ytterligare en negativ aspekt är att en förklaring kan bli mer än nödvändigt förenklad. Det medför att forskaren i sin ansträngning att komma fram till generella slutsatser kan känna sig tvungen att vara restriktiv eller ignorera data som inte passar in. Materialet kan då oftast inte heller analyseras på ett systematiskt sätt (Denscombe, 2009:399–400).

I min undersökning vill jag vara aningen självkritisk till några av mina frågeformuleringar om föräldrarnas läsvanor och särskilt enkätfrågan ”Läser dina föräldrar böcker?”. I efterhand inser jag att frågan kanske kan ha uppfattats på olika sätt. Någon kan ha tolkat den som att de fysiskt måste se föräldrarna läsa. Det kan finnas böcker i bokhyllan eller på andra ställen i hemmet, men eleven kanske nödvändigtvis inte relaterar det till läsning. En ytterligare kritisk aspekt är enkätfrågan ”Vilken bok läste du senast?”. Av frågan framgår det inte att den avser galler elevernas fritid. Jag vill

även rikta en kritik mot enkätens svarsalternativ ”Vet inte”. De relativt många ”Vet inte”-svaren i enkäten kan vara en effekt av enkätens utformning. I efterhand var valet att inkludera detta svarsalternativ olyckligt, eftersom många elever lite slentrianmässigt väljer detta alternativ på många av frågorna.

Jag är också medveten om att resultatet av fokusgruppsintervjun grundas på mina egna tolkningar av elevernas utsagor, men dessa tolkningar beläggs med citat från eleverna och på så sätt synliggörs vad jag baserar mina tolkningar på. De tveksamheter som enkätundersökningen genererade kunde förklaras, utvecklas och få nytt fokus i fokusgruppsintervjun. Dessa två delundersökningar ger därför sammantaget en bild av den aktuella elevgruppens inställning till läsning på fritiden.

4 Resultat

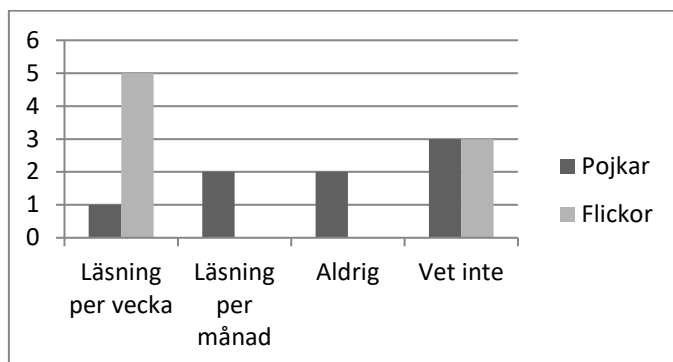
I denna del redovisas resultatet av elevenkäterna och fokusgruppsintervjun.

4.1 Enkätundersökning

I detta avsnitt redovisas resultatet av enkätundersökningen, strukturerat så att varje enkätfråga redovisas under egen rubrik. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av hela enkätundersökningen.

4.1.1 Att läsa på fritiden

Det finns i enkäten tydliga skillnader mellan pojkars och flickors inställning till att läsa på fritiden. Flickorna uppger att de läser oftare utanför skolkontexten i jämförelse med pojkarna, särskilt i deras uppskattning av sin veckoläsning, där fler än hälften av flickorna uppgav att de läste en eller flera gånger i veckan. Pojkarna läste mindre frekvent, eller så angav de att de aldrig läser på fritiden. I figuren nedan visas hur antalet lästillfällen fördelar sig mellan pojkar och flickor:

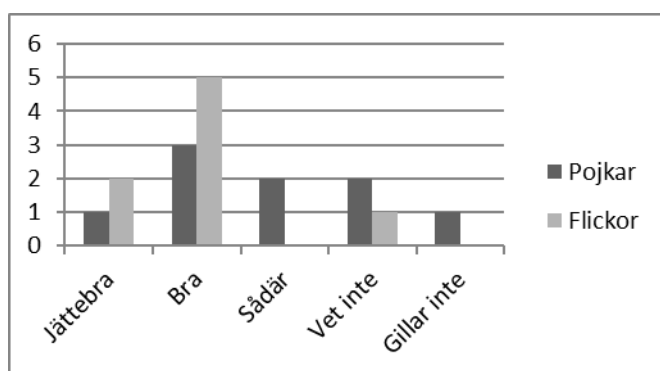

Figur 1. Antal lästillfällen på fritiden för pojkar och flickor

En iakttagelse är att nästan en tredjedel av eleverna inte har någon egentlig uppfattning om hur deras fritidsläsning ser ut, vilket gäller både för pojkar och flickor.

4.1.2 Attityd till att läsa i skolan

Flickorna var positiva till att läsa i skolan och nästan samtliga svarade att det var "jättebra" eller "bra" att läsa i skolan. Hälften av pojkarna menade visserligen att det var "jättebra" eller "bra" att läsa i skolan, men hade överlag en mindre positiv inställning som grupp. En koppling som utkristalliserades var sambandet mellan fritidsläsning och attityden till att läsa i skolan. Elever som svarade att de inte i någon högre utsträckning läste utanför skoltid var också mer negativt inställda till läsning i skolan. Detta gällde främst pojkarna. Denna koppling gick även att se utifrån ett motsatt perspektiv, eftersom de som angav att de läste mer frekvent på fritiden hade också en mer positiv syn på läsning i skolan. Detta gäller främst flickorna, men kopplingen gick i viss mån också se hos pojkarna. I figur 2 nedan visas mer detaljerat hur svaren fördelade sig.

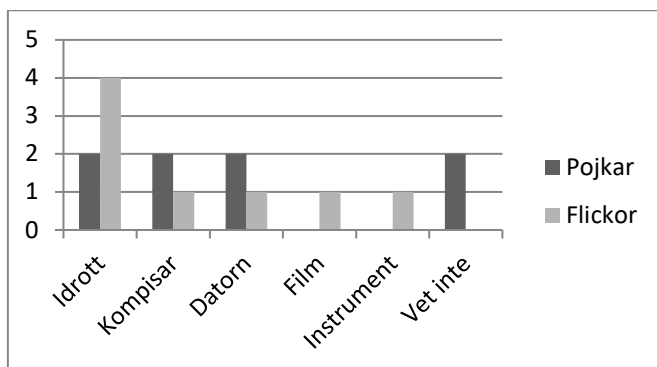

Figur 2. Attityd till läsning i skolan

Sammanfattningsvis har majoriteten av eleverna i studien alltså en positiv inställning till att läsa i skolan, men flickorna är mer positivt inställda än pojkarna.

4.1.3 Vad gör eleverna istället för att läsa?

Skälen till att fritidsläsning valdes bort av eleverna var av varierande slag. Av enkäten framgår att flickorna i högre utsträckning än pojkarna valde olika idrottsaktiviteter. Att markera digitala aktiviteter istället för läsning hade en snarlik svarsfrekvens för båda könen. Pojkarna å sin sida valde datorn, medan flickorna föredrog filmmediet. Det ska dock betonas att datorn ger möjligheter till att utöva flera olika stillasittande aktiviteter, såsom att spela spel, lyssna på musik eller titta på film. I figuren nedan visas fördelningen av de aktiviteter som prioriterades framför att läsa på fritiden.

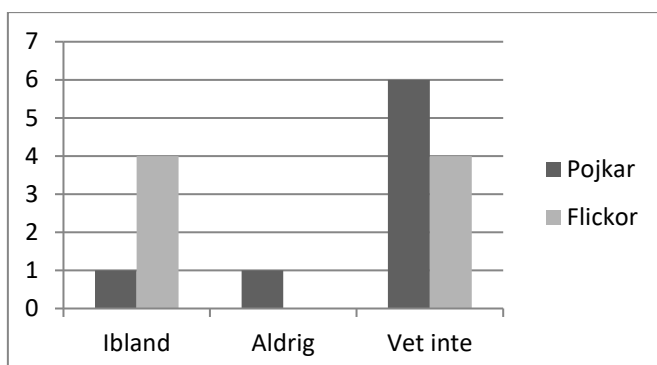

Figur 3. Aktiviteter på fritiden

Det går att konstatera att fritidsläsningen har stark konkurrens från andra aktiviteter, främst digitala. Det som kan tyckas anmärkningsvärt är att några elever inte har någon uppfattning om vad de gör på fritiden.

4.1.4 Föräldrarnas läsvanor

I vilken utsträckning föräldrarna läste hade eleverna överlag ingen direkt uppfattning om. En skillnad gick dock ändå att se mellan pojkars och flickors svar. I figuren nedan framgår vad eleverna känner till om föräldrars läsvanor. På frågan "Läser dina föräldrar böcker?" svarade eleverna som följer:

Figur 4. Elevernas uppfattning om föräldrars läsvanor

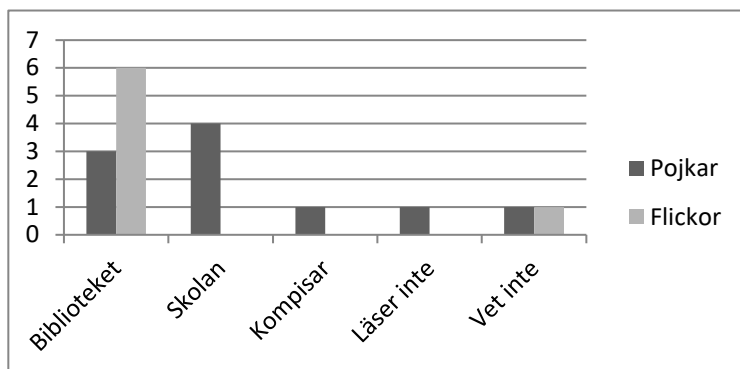
Sammanfattningsvis uppger hälften av flickorna att de känner till att föräldrarna läser ibland, medan majoriteten av pojkarna inte har någon uppfattning i frågan. I gruppen som helhet vet inte mer än hälften om föräldrarna läser böcker eller inte.

4.1.5 Hur skaffar sig eleverna böcker?

Biblioteket var i allmänhet och för flickorna i synnerhet en källa där böcker införskaffades. Fler än hälften av samtliga elever uppgav detta alternativ. Pojkarna hade i jämförelse med flickorna mer variation när det gäller var de skaffar böcker. Den väsentliga diskrepansen var att skolan betraktades vara en mer betydelsefull plats för

pojkar än för flickorna. En pojke svarade både skolan och biblioteket. I figuren nedan tydliggörs de olika svarsalternativen och hur eleverna svarade.

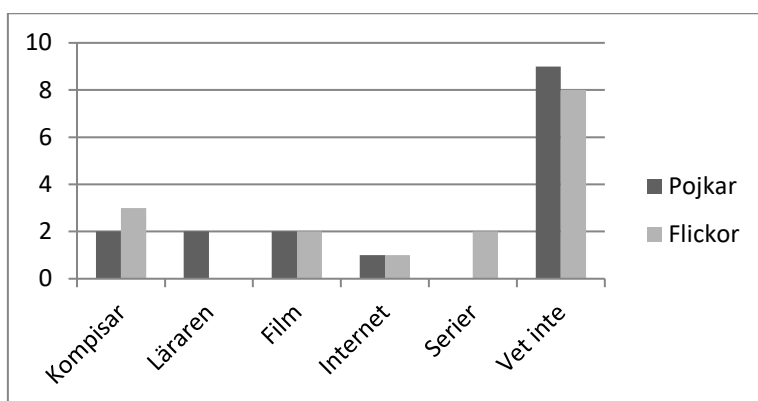
Figur 5. På vilket sätt skaffar eleverna litteratur

Att skolan är den plats där eleverna skaffar litteratur skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. En möjlig förklaring är att pojkar anser att de måste läsa i skolan och därför faller valet naturligt på skolan som en möjlig väg till införskaffande av litteratur.

4.1.6 Vad eller vem påverkar elevernas bokval?

Det fanns en spridning mellan både vad och vem som påverkade elevernas bokval. Två kategorier spelade tillsammans en betydande roll för pojkarna, och dessa var kompisar och läraren. Flickorna bedömde, i likhet med pojkarna, att kompisar har inverkan på deras bokval. Däremot ansåg de att läraren inte hade något inflytande.

Majoriteten av eleverna hade ingen uppfattning om vad som påverkade deras bokval. Två pojkar och lika många flickor svarade dock att filmmediet hade en inverkan. Internet med alla dess möjligheter var om än i en mindre skala ett ytterligare element som inspirerade till bokläsning. TV-serier är ett fenomen som enbart flickor ansåg hade sådan attraktionskraft att de väljer litteratur utifrån detta medium. Valbara alternativ som eleverna inte ansåg påverka deras bokval var vårdnadshavare eller andra vuxna, syskon, TV, datorspel och reklam. I figuren nedan visas faktorerna vad och vem som eleverna anser ha inverkan på deras bokval.

Figur 6. Vad och vem påverkar elevernas bokval

Sammantaget verkar det som att kompisvärlden är viktigare än vuxenvärlden när det gäller faktorer som påverkar elevers bokval. En ytterligare aspekt är att många elever inte har någon uppfattning om något eller någon tycks spela en roll när de ska välja en bok att läsa.

4.2 Sammanfattning

En översikt av elevernas inställning, attityd till läsning och läsvanor visade en skillnad mellan könen. Flickorna läser generellt mer på fritiden i jämförelse med pojkarna, och de ansåg i högre utsträckning också att läsning i skolan var någonting som är positivt. Det fanns olika orsaker till att läsning valdes bort eller utfördes i en mindre utsträckning på fritiden. Flickorna valde övervägande idrottsaktiviteter. Pojkarna angav förvisso även de idrottsaktiviteter, men kompletterade i hög utsträckning också med kompisar och datorn. Vårdnadshavarnas läsvanor var ett fenomen som eleverna inte visste så mycket om. Nästan samtliga uppgav att de inte kände till hur ofta eller sällan föräldrarna läste. Den huvudsakliga källan där eleverna inhämtade litteratur var från biblioteket. I pojkarnas fall hade dock biblioteket stark konkurrens av skolan, och hälften av dem uppgav att skolan också var en plats där böcker införskaffades. Drygt hälften av samtliga elever hade ingen direkt uppfattning om något särskilt påverkade deras bokval. När det handlar om fysiska personer som eventuellt influerade dem i bokvalet var kompisar en betydelsefull faktor för båda könen. Pojkarna utmärkte sig även genom att de uppgav att läraren var en person som påverkade dem i fråga om bokval.

4.3 Fokusgruppsintervjuer

I denna del redovisas utfallet av fokusgruppsintervjuerna.

4.3.1 Fritidsläsning

I fokusgruppsintervjun framkommer än tydligare att pojkar och flickor har olika inställningar till fritidsläsning. Samtliga flickor uppgav att de läser böcker på fritiden, vilket Felicia berättade om: ”Jag läser böcker på fritiden, och jag lyssnar också på ljudböcker”. Pojkarna hade emellertid en motsatt inställning, eftersom bara en av dem uppgav att de läser på fritiden. Pelle, som dock uppgav att han läste på fritiden, har föräldrar som brukade läsa högt för honom när han var liten. Eleverna hade svårt att precisera vilken tid på dygnet de föredrog att läsa, men Fanny säger:

Jag läser nästan varje kväll. När jag ligger i sängen innan jag ska sova brukar jag läsa, men jag vet inte hur länge. Kanske fem sidor, beror på om det händer något spännande. Jag brukar bli ganska trött när jag läser.

Till skillnad från i enkätundersökningen framgick det av fokusgruppsintervjun att andra aktiviteter också kunde vara ett komplement till fritidsläsning. Flickorna kombinerade fritidsläsningen med att också umgås på sociala medier som Instagram och Facebook. Andra komplement var varierande idrottsaktiviteter och att göra läxor. De pojkar som inte läste på fritiden nämnde också att de ofta använder datorn, men i motsats till flickorna lockade inte sociala medier. Istället var att spela spel, att lyssna på musik och titta på Youtube-videor vanliga inslag. Fem av sex elever föredrog att läsa i skolan framför att göra så på fritiden. Pelle säger: ”I skolan måste man ju läsa, men då läser jag faktiskt”. Felicia är av en annan åsikt då hon föredrar att läsa utanför skolkontexten: ”Jag tycker om att sitta på mitt rum i min saccosäck och läsa. Jag sitter skönt och jag blir inte störd. Jag kan också äta och dricka om jag vill”.

4.3.2 Läsning som aktivitet

Att läsa böcker var överlag ändå något som de flesta av eleverna tyckte var bra och positivt. Peter tyckte dock att det var dåligt att läsa böcker, men läsning generellt verkade han inte vara negativt inställd till eftersom han säger: ”Det tar jättelång tid att läsa en sida, fast på Internet går det snabbare”. Genom att läsa genereras många olika känslor hos läsaren och fantasin kan väckas till liv. För Frida är beskrivning av människor och miljö viktiga inslag när hon läser, vilket framkommer i följande utsaga: ”Jag tänker på hur människorna ser ut och så ser de sedan ut hela tiden när jag läser. Jag tänker också på hur bilar och hus ser ut”. Beroende på bokens handling eller tema väcks också emotionella reaktioner i form av glädje och sorg. Två elever menar dock att de inte alls får några känslor när de läser, och några andra har svårt att sätta ord på de känslor de får när de läser böcker. Pontus säger följande om den ansträngning som

läsningen innebär: ”När jag läst ett tag får jag ibland ont i ögonen eller så blir jag seg i huvudet”. De flesta av eleverna tycker att man läser för att det är roligt och spännande. Peter och Pontus var istället mer fokuserade på att det var obligatoriskt att läsa i skolan, men berättade samtidigt att en bra bok kan vara spännande, samt att de tycker de lär sig saker genom att läsa. På fritiden däremot är situationen den motsatta, vilket Peter vittnar om:

Jag gör så många andra saker som jag tycker är roligare. Till exempel spela spel på datorn och kolla videor på Youtube. Men jag läser när jag har det i läxa.

Pelle tycker alltså att läsning inte är roligt, men inser ändå betydelsen av det genom att han faktiskt läser när han har det i läxa. Motståndet till läsning kan också kopplas till bokens utformning, vilket särskilt pojkarna framhåller när de menar att böckerna ofta har för många sidor och att det tar för lång tid att läsa. Men samtidigt är de medvetna om att läsning är en avgörande färdighet för vuxenlivet: ”Det är viktigt att läsa för kan man inte läsa så klarar man sig ju inte” säger (Pontus).

En påtaglig skillnad mellan pojkar och flickor är hur ofta de uppger att de läser på fritiden. Flickorna säger att de läser allt mellan varje kväll till ungefär tre gånger i veckan, medan pojkarna uppger att de läser hemma tre gånger i veckan eller aldrig. Samtliga elever läser på Internet, men variationen är betydande när det gäller vad de läser. Pojkarna läser spelrecensioner och om sport, medan flickorna föredrar att läsa bloggar och sociala medier. Läsningen på sociala medier kan ibland innebära att de läser sådant som de vanligtvis annars kanske inte hade läst, vilket Fanny utvecklar: ”Ibland klickar man på en länk på Facebook om något verkar intressant och det kan vara olika saker”. Vidare berättar både pojkarna och flickorna att de läser texter som rör skoluppgifter där de ska samla fakta om ett visst ämne. Noterbart är att ingen nämner att de läser nyheter på Internet.

När det gäller uppfattningen om eller hur ofta föräldrarna läser var de av skiftande karaktär. Hälften av eleverna uppger ”Jag vet inte”, vilket inbegriper både pojkar och flickor. En flicka berättar att hon sett sin mamma sitta i soffan och läsa, och en annan elev har följt med föräldrarna till bokhandeln. Pelle tror att hans föräldrar läser, eller som han uttrycker det: ”Det finns en bokhylla med böcker inne i pappas arbetsrum, men jag tror inte jag har sett honom läsa. Inte mamma heller”.

4.3.3 Elevernas bokval

”De faktorer som påverkar elevernas bokval är kompisar, men också film och TV-serier är också något eleverna lyfter fram som inspirationskällor till läsning. Att film- och tv-

mediet är framträdande kan förklaras med att många barn- och ungdomsböcker också har filmatiserats. Läraren och bokens omslag är också faktorer som spelar roll i valet av bok. Pelle säger följande om att läraren är en stark faktor när de väljer böcker: ”Jag vet inte direkt vad jag ska välja så hon brukar välja någonting åt mig”. Pontus påverkas däremot av bokens utformning och stil: ”Nästan alltid tar jag något som verkar bra, typ ett häftigt omslag. Den ska inte vara tjock med många sidor”.

5 Diskussion

Egidius (1986) och Denscombe (2009) skriver att en fenomenologisk undersökning måste innehålla beskrivningar av vad som uppfattas och hur individen uppfattar det, men också att personliga erfarenheter är centrala. Utgångspunkten i denna undersökning är därmed elevers egna beskrivningar av hur de läser i skolan och på fritiden. Ett viktigt begrepp inom fenomenologin är *livsvärldar* (Allwood, 2010). Eleverna befinner sig i en livsvärld när de är i skolan, och i en annan utanför skolkontexten. I skolan är verksamheten styrd och läsningen är ett obligatorium för eleverna, medan eleven hemma istället väljer om han eller hon vill läsa. För att få en inblick i de olika livsvärldarna har jag givit eleverna röst i intervjun och i enkätundersökningen, och i undersökningen framkommer tydligt att eleverna läser i skolan men generellt inte på fritiden, och man kan därför säga att de två livsvärldarna är skilda från varandra.

I relation till min undersökning visade resultatet att det fanns en avvikelse mellan pojkar och flickor ifråga om attityd och inställning till läsning både i skolan och på fritiden. Flickorna var överlag mer positiva till läsning än vad pojkarna var. En tydlig koppling gick också att skönja mellan den tid eleverna lade på fritidsläsning och deras attityd till läsning i skolan. De som läste relativt frekvent på fritiden hade också en positivare inställning till att läsa i skolan. Detta faktum kan knytas till elevernas olika livsvärldar (Allwood 2010), och man kan säga att dessa möts eftersom de läser i en livsvärld, skolan, men också i livsvärlden utanför skolan. Denna förbindelse fanns även i motsatt riktning hos elever som sällan eller aldrig läste utanför skoltid. De hade överlag en mer negativ syn till läsning i skolan.

Mönstret är att läsning har en stark konkurrens av bland annat datorn och idrottsaktiviteter, vilket eleverna också i huvudsak prioriterar istället för att läsa. Det kan också handla om sociala livsvillkor och vilken socioekonomisk bakgrund eleven har. Elever till lågutbildade föräldrar tenderar att komma från miljöer där böcker inte är ett vanligt inslag, vilket innebär att läsningen inte heller blir ett naturligt inslag för

eleven. Tidigare forskning (jfr Molloy, 2007, Kåreland, 2005) visar att elevers inställning till fritidsläsning inte främst är en könsfråga. De betonar att det visserligen finns vissa skillnader mellan flickors och pojkars fritidsläsning, men att den väsentliga diskrepansen snarare är av socioekonomisk karaktär än av könstillhörighet. I den senaste PIRLS-undersökningen framkommer också att primära skillnaden när det gäller läsning inte är beroende av könstillhörighet. Föräldrarnas utbildningsnivå och bakgrund beskrivs där som en starkt bidragande orsak till barns inställning till fritidsläsning (Skolverket, 2012).

Föräldrarnas läsvanor har tidigare beskrivits vara en faktor som påverkar om barnen i någorlunda frekvent utsträckning läser skönlitteratur. Vårdnadshavares läsvanor får indirekt konsekvenser för hur deras barns läsande utvecklas, menar Kåreland (2005), som hävdar att barnens läsvanor inte enbart ska stå i fokus utan också föräldrarnas. Barn och ungdomar skulle bli mer intresserade av och nyfikna på läsning om de såg föräldrarna läsa. I relation till Kårelands uppfattning visade mitt resultat att många elever hade liten kännedom om föräldrarnas läsvanor. Flickorna hade enbart en marginellt tydligare uppfattning om hur läskulturen såg ut i hemmiljön i förhållande till pojkarna. Vidare utkristalliserades en tydlig koppling mellan hur läskulturen uppfattades i hemmiljön och elevernas syn på läsning i skolan och på fritiden. En pojke uppgav att läsning överlag var något positivt, och han hade samtidigt en ungefärlig uppfattning om vilken utsträckning föräldrarna läste. Ett liknande mönster gick att urskilja åt motsatt håll. En elev läste aldrig på fritiden och var dessutom negativt inställd till läsning i skolan, och i hans familj fanns heller ingen läskultur. En försiktig slutsats som går att dra av detta resultat är att föräldrar som läser någorlunda frekvent också har barn som gör det. Föräldrar som i lägre utsträckning eller aldrig läser böcker har barn som inte heller tagit till sig läsandet.

När det handlar om elever som inte läste i någon större utsträckning på fritiden, och vad de istället sysselsätter sig med fanns en diskrepans mellan pojkar och flickor. Flickorna ägnade sig i högre utsträckning åt idrottsaktiviteter än vad pojkarna gjorde. Stillasittande aktiviteter såsom att titta på film eller sitta vid datorn visade sig vara lika vanligt hos flickor som hos pojkar. En tydlig likhet med mitt resultat finns hos Rosén (2012) som skriver att just stillasittande aktiviteter än läsning är en stor förklaring till att barn i allt mindre utsträckning läser hemma. Rosén (2012) pekar också ut datoranvändandet som starkt bidragande till den fallande fritidsläsningen.

Stensson (2006) är starkt kritisk till att läsningen av litteratur i skolan många gånger åsidosätts. Eleverna uppger att de läser i skolan och tycker att läsning är viktigt och betydelsefullt inför det kommande vuxenlivet. En didaktisk slutsats av hur resultatet av min undersökning att det är viktigt att läraren förmedlar en positiv attityd till läsning. Genom att kontinuerligt läsa tränar eleven upp sitt flyt i läsningen, och därigenom genereras en mer utvecklad språklig förmåga och ett utökat ordförråd.

Människan påverkas dagligen av många budskap genom olika medier eller av individer i sin omgivning, och detta gäller naturligtvis också barn och ungdomar. I min studie var kompisar en betydande faktor när eleverna väljer böcker, vilket gällde både pojkar och flickor. En rimlig förklaring till detta kan vara om boken recenseras positivt av en kamrat kan andra bli nyfikna och vilja läsa boken. De fenomen som påverkade eleverna var relativt snarlika mellan könen men film, Internet och TV-serier utmärkte sig tydligast. En stark koppling fanns också mellan bokval i relation till film- och TV-mediet. De böcker eleverna nämnde har filmatiserats eller gått som TV-serie. En möjlig förklaring till det är att eleverna också vill uppleva filmen i bokform för att få nya intryck av handlingen och karaktärerna. Det fanns två dominerande arenor där eleverna väljer böcker, biblioteket och svenskundervisningen. Flickorna angav biblioteket som den plats som de främst skaffar nya böcker, medan pojkarna i högre utsträckning uppger att skolaktiviteter ger dem möjligheter att skaffa böcker.

Sammanfattningsvis finns alltså en diskrepans när det gäller läsning både i skolan och på fritiden. Flickorna har ett större intresse av läsning och läser mer frekvent på fritiden. De är också mer positivt inställda till läsning i skolan än pojkar. För att även pojkar i högre uträkning ska vilja läsa mer måste läsningen beredas mer plats i skolan, och läraren måste arbeta med att skapa en miljö som gör att läsning upplevs som spännande, intressant och meningsfull. Föräldrarna kan göras delaktiga i den processen genom att uppmuntra och stödja läsningen i hemmiljön.

5.1 Praktiska implikationer

Skolan och läraren kan spela en stor roll även när det gäller att öka elevernas fritidsläsning. Ett relativt enkelt förslag är att läraren diskuterar fritidsläsningens villkor och möjligheter med eleverna för att skapa sig en bild av vad de läser. Utifrån ett undervisningsperspektiv kan den kunskapen bli betydelsefull i exempelvis val av högläsningsbok, eftersom läraren kan anpassa innehållet till något eleverna är bekanta med och som de kan bli stimulerade av. Dessutom kan vara samarbete med föräldrarna

vara fruktbart. Om de informeras om fördelarna med ett aktivt läsande kan de involveras och bli en del av barnets läsutveckling. I klassrumskontexten kan en gångbar metod vara att ha ett brett utbud av litteratur tillgängligt. Det skulle kunna leda till att intresset för litteratur ökar, och därigenom genereras kanske också ett större intresse att läsa på fritiden.

Referenser

- Allwood, Carl Martin & Erikson, Martin G (2010). *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Egidius, Henry (1986). *Positivism, fenomenologi, hermeneutik: konsekvenser för didaktik och vårdvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Husserl, Edmund (2004). *Idéer till en ren fenomenologi och fenomenologisk filosofi*. Stockholm: Thales.
- Ihde, Don (2001). *Experimentell fenomenologi: en introduktion*. Göteborg: Daidalos.
- Johansson-Smaragdi, Ulla & Jönsson, Annelis (2002). *TV och bokläsning – samspel eller konkurrens? Bokens ställning i mediekonkurrensen över tre decennier*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.
- Kåreland, Lena (red.) (2005). *Modig och stark – eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kåreland, Lena (2013). *Barnboken i samhället*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, Caroline, Geijerstam, Åsa af & Folkeryd, Jenny Wiksten (2010). *Utmana, utforska, utveckla!: om läs- och skrivprocessen i skolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Molloy, Gunilla (2007). *När pojkar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Cathrine (2014). *Samtalsanalys: Så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Olin-Scheller, Christina (2008). *Såpor istället för Strindberg?: litteraturundervisning i ett nytt medielandskap*. 1. uppl. Stockholm: Natur och kultur.
<http://www.regeringen.se/contentassets/4573b215bafb491cb24a3f2bbd7bdc2f/lasarnas-marknad-marknadens-lasare-hela-dokumentet-sou-201210>
- Rosén, Monica (2012). *Förändringar i läsvanor och läsförmåga bland 9- till 10-åringar: Resultat från internationella studier*.
<http://www.regeringen.se/49bb96/contentassets/4573b215bafb491cb24a3f2bbd7bdc2f/lasarnas-marknad-marknadens-lasare-hela-dokumentet-sou-201210>
- Skolverket (2012). PIRLS-undersökningen. Hämtad: 2015-04-18.
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2941.pdf%3Fk%3D2941

Skolverket (2013). PISA-undersökningen. Hämtad: 2015-04-29.

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3126.pdf%3Fk%3D3126

Skolverket (2016). Pisa-undersökningen. Hämtad: 2017-02-20

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3725.pdf%3Fk%3D3725

Stensson, Britta (2006). *Mellan raderna. Strategier för en tolkande läsundervisning.*

Uddevalla: Bokförlaget Daidalos AB.

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2011). <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed> Hämtad: 2017-02-20.

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Växjö 2017-02-22

Hej!

Mitt namn är Mikael Johansson och jag arbetar som lärare i årskurs 4 och 5 på skolan. Jag håller samtidigt på med ett examensarbete vid Linnéuniversitetet där jag undersöker hur elevers läsning ser ut i skolan och på deras fritid. I min undersökning vill jag genomföra en muntlig intervju med några elever om hur de ser på läsning, och för att få göra det behöver jag vårdnadshavares medgivande. Barnen kommer att garanteras fullständig anonymitet och materialet kommer förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan få tillgång till det.

Blanketten skickas tillbaka till skolan och klassföreståndaren senast 1 mars.

Vid eventuella frågor om studien går det bra att kontakta mikaeljohansson210@yahoo.se eller 070 256 87 50 eller Sofia Ask, Linnéuniversitetet i Växjö. sofia.ask@lnu.se

Medgivande från föräldrar/vårdnadshavare.

- JA: Jag/Vi tillåter att mitt/vårt barn får bli intervjuat.
- NEJ: Jag/Vi tillåter inte att mitt/vårt barn blir intervjuat.

Barnets namn

.....

Vårdnadshavarnas underskrifter

.....

Bilaga 1. Elevenkäter

1. Är du pojke eller flicka?
2. Hur ofta läser du böcker utanför skoltid, såsom hemma, hos mormor, hos mamma och så vidare? Ringa in ett alternativ som du tycker passar bäst in på dig.
  - Varje dag
  - Några gånger i veckan?
  - En gång i veckan?
  - Några gånger i månaden?
  - Aldrig
  - Vet inte
3. Vilken bok läste du senast?
4. Skriv någon eller några böcker du tyckt har varit bra
5. Vad tycker du om att läsa böcker i skolan?
  - Jättebra
  - Bra
  - Sådär
  - Tycker inte om det
  - Vet inte
6. Om du inte läser böcker hemma så ofta. Vilken är den största orsaken till det? Välj ett svarsalternativ.
  - Är med kompisar istället
  - Idrottsaktiviteter. T.ex. fotboll, gymnastik
  - Andra aktiviteter. T.ex. spelar och tränar något instrument
  - Hänger vid datorn
  - Läser serier
  - Tittar på film
  - Läser tidningar
  - Tycker inte om att läsa
  - Vet inte
7. Läser dina föräldrar böcker?

- Jätteofta
- Ibland
- Nästan aldrig
- Aldrig
- Vet inte

8. På vilket sätt skaffar du böcker?

- Från skolan
- Biblioteket
- Från kompisar
- Bokhandeln
- Från mamma och pappa
- Skaffar inte böcker
- Vet inte

9. Vem påverkar dig när du väljer en bok?

- Vårdnadshavare eller andra vuxna
- Kompisar
- Syskon
- Läraren
- Annan
- Vet inte

10. Vad påverkar dig i ditt val av bok?

- TV
- Film
- Datorspel
- Reklam
- Serier
- Internet
- Annat
- Vet inte

Bilaga 2. Intervjufrågor

Tema: Läsa på fritiden

1. Läser du böcker på fritiden?
2. Vad gör du istället för att läsa?
3. Läser du helst i skolan eller på fritiden?
4. På vilken plats läser du helst hemma?

Tema: Läsning som aktivitet

5. Vad är bra med böcker och att läsa? Finns det något dåligt?
6. Vilken känsla får du när du läser?
7. Varför läser du? Varför läser du inte?
8. Vilken typ av läsare är du?
9. Är det viktigt att läsa böcker? Varför?
10. Läser du på Internet (Vad i sådana fall) Läser du sådant du kan hålla i händerna”
Eller båda alternativen?
11. Läser dina föräldrar böcker?

Tema: Bokval

12. Vilken typ av böcker läser du?